

التلميذ المثالي

* رَخيصٌ

الْبِسَةُ جَمِيلَةٌ، أَحَدِيَّةٌ أُنِيقَةٌ* .
كُلُّ شَيْءٍ رَخيصٌ . أُسرِعُوا .

في زاويةٍ مِنَ الشَّارِعِ

الصَّحِيفَةُ الْمَسَائِيَّةُ* ،
أخبارٌ مُهِمَّةٌ .

- هذا جميلٌ جداً .
تَمَنُّهُ* باهظٌ* .
- إِتَّخَبْتُ يا وُلْدِي . لا تُفَكِّرْ
في الثَّمَنِ .

- أمَاهُ! لِمَاذَا يَشْتَغَلُ هذا
التِّلْمِيذُ بَبَيْعِ الصُّحُفِ؟
أليس له دَرْسٌ!؟

- هو تلميذٌ! ...
مَسْكِينٌ ... هو ضعيفٌ
في دُرُوسِهِ حتماً .

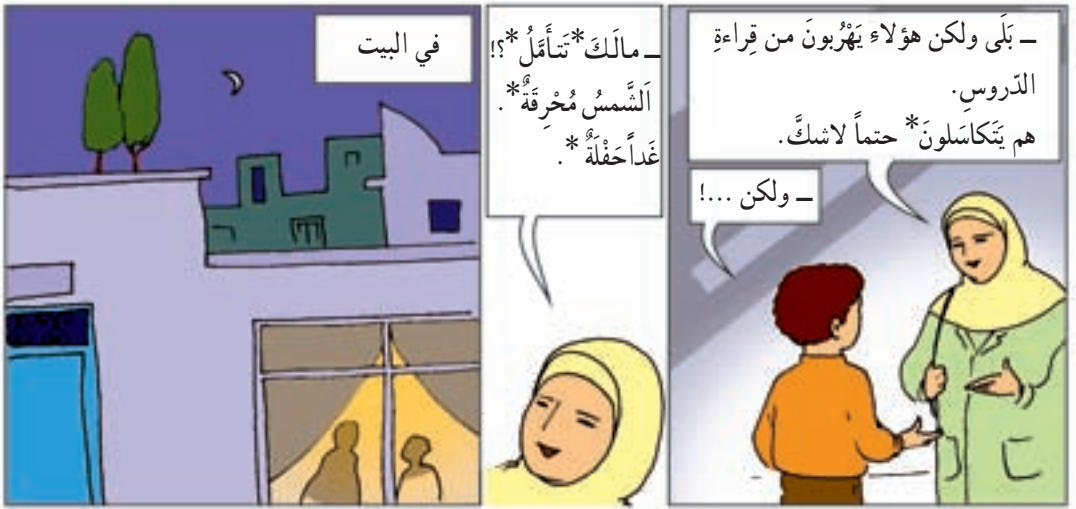

- هَلْ تَعْرِيفِينَ بَاعِعَ
الصُّحُفِ*؟

- لا
... لا
أَعْرِفُهُ .

- هو تلميذٌ في مدرستِنَا .

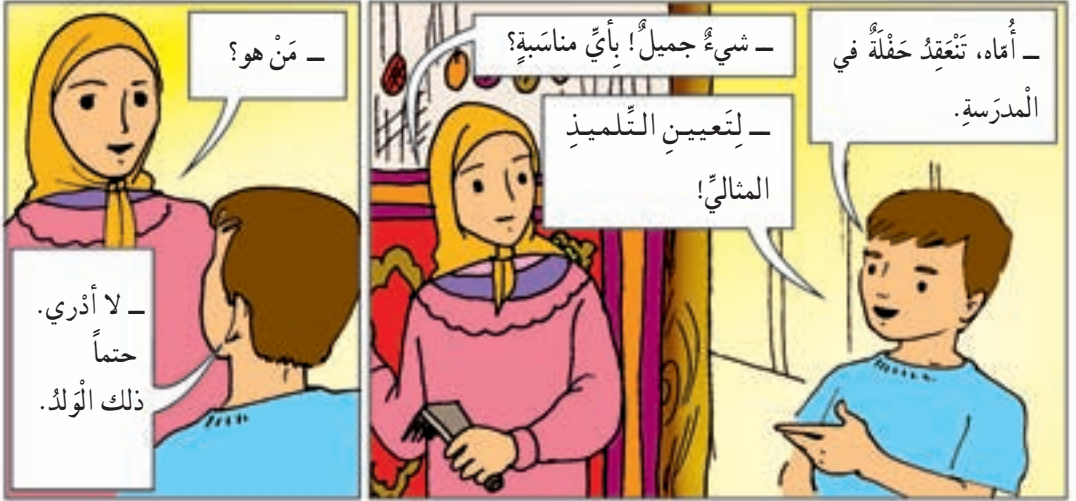

في البيت

— مالِك *تَنَأَمَلُ*؟!
الشمس مُخرَقة*.
غداً حفلة*.

— بلى ولكن هؤلاء يَهْرَبُونَ من قِراءةِ
الدروسِ.
هم يَنكاسلون* حتماً لاشكَّ.

— ولكن ...!

— مَنْ هو؟

— شيءٌ جميلٌ! بأيِّ مناسبةٍ؟

— أمّاه، تَعْقِدُ حَفْلَةً في
المدرسةِ.

— لِتَعِينِ التِّلْمِيذِ
المثاليِّ!

— لا أدري.
حتماً
ذلك الولدُ.

استَبَقْتُ* قَبْلَ طُلُوعِ الفُجْرِ و تَوَضَّأْتُ* و
بَعْدَ الصَّلَاةِ، هَيَّأْتُ* نَفْسَهُ لِلذَّهَابِ. فَذَهَبَ
وَحْدَهُ.

لا بأسَ.

— على أيِّ حالٍ، هل نذهبُ معاً يا
أمّاه؟

— يا بُنَيَّ! أَنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ غَدَاً
مَوْعِدَ تَسْلِيمِ السَّجَادَةِ*
لِصَاحِبِهَا. لَا أَقْدِرُ، أَسْفَةً*.

في المدرسة

مَرْحَبًا * ... مَرْحَبًا ... تَفَضَّلُوا ... تَفَضَّلُوا!

– سُكْرًا جَزِيلًا ... سُكْرًا جَزِيلًا.

... و بعد دقائق

بَدَأَتِ المَراسيمُ و بعد إجراء مَسْرَحِيَّةٍ * و أنشودَةٍ ...

نحنُ أَجْتَمَعْنَا هنا لِتَكْرِيمِ * تلميذٍ مِثَالِي ... هو أَسْوَةٌ * لِلجَمِيعِ ... في الأخلاقِ ... في الدرسِ ... والعَمَلِ. هذا هو (سعيد).

– بُيِّ ... بُيِّ ... لَقَدْ اشْتَبَهْتُ ... لا ... لا ... هو النَّاجِحُ ...! في الحَقِيقَةِ نحنُ نَتَكَاسَلُ.

– إلهي! ماذا أَسَاهِدُ؟ هو ذلك البائع!

أَقْبَلَ * سعيدٌ وَاَسْتَقْبَلَهُ المَدِيرُ بِحَفَاوَةٍ * و بعد مَصَافِحَتِهِ * عَلَّقَ * على عُنُقِهِ * وِسَامٌ * الأَجْتِهَادِ و النِّشَاطِ. و مَنَحَهُ * جَائِزَةً.

ملاک تشخیص
صیغهی اول ماضی

مفاعلة

فَاعِلٌ

يُفَاعِلُ

فَاعِلٌ

بیش از سه حرف
یعنی مزید

تفعیل

فَعَّلَ

يُفَعِّلُ

فَعَّلَ

مجرد و مزید

إفْعَالٌ

أَفْعَلَّ

يُفْعِلُ

أَفْعِلُ

چرا باب‌های مزید را می‌آموزیم؟

آموختن باب‌های مزید عبارت است از :

فوائد

- ۱- به دست آوردن معانی جدید.
- ۲- آشنایی و فهم معانی فعل‌های مزید.
- ۳- استفاده از کتاب‌های لغت (چون اکثر فرهنگ‌های لغت بر اساس ریشه‌ی سه حرفی تنظیم شده‌اند).
- ۴- آشنایی با کلمات مزید رایج در زبان فارسی.
- ۵- توانایی بیشتر در ترجمه.

و اکنون ادامه‌ی موضوع ...

معرفه
تفعیل

۱- ماضی این باب بر وزن «تَفَعَّلَ» می‌آید: تَعَلَّمَ

۲- مضارع این باب بر وزن «يَتَفَعَّلُ» می‌آید: يَتَعَلَّمُ

۳- امر این باب بر وزن «تَفَعَّلْ» می‌آید: تَعَلَّمْ

۴- مصدر این باب بر وزن «تَفَعَّلَ» می‌آید: تَعَلَّمَ

ابواب مزید موجب گسترش دایره‌ی کاربرد کلمات است، همچون یک کارخانه‌ی تولیدی!

کتاب‌های درسی خود را ورق بزنید؛ فارسی، ریاضی ... آیا کلماتی از ریشه‌ی عربی می‌بایند؟

حال به این سؤالات پاسخ دهید :

- ۱- ماضی و مضارع و امر فعل «صَدَقَ» از باب «تَفَعَّلَ» کدام است؟
- ۲- صیغه ی اول ماضی در باب «تَفَعَّلَ» چند حرف زاید دارد؟
- ۳- آیا می توانید سه مصدر از باب تَفَعَّلَ را که در فارسی به کار می رود، ذکر کنید؟
- ۴- جاهای خالی را پر کنید :
- هم ... (تَصَدَّقَ) - أنا ... (يَتَصَدَّقُ)

معرفه تفاعل

- ۱- ماضی این باب بر وزن «تَفَاعَلَ» می آید : تَكَاتَبَ
- ۲- مضارع این باب بر وزن «يَتَفَاعَلُ» می آید : يَتَكَاتَبُ
- ۳- امر این باب بر وزن «تَفَاعَلْ» می آید : تَكَاتَبْ
- ۴- مصدر این باب بر وزن «تَفَاعَلْ» می آید : تَكَاتَبْ

حال به سؤالات زیر پاسخ دهید :

- ۱- ماضی و مضارع و امر فعل «قَبِلَ» از باب «تَفَاعَلَ» کدام است؟
- ۲- صیغه ی اول ماضی در باب «تَفَاعَلَ» چند حرف زاید دارد؟
- ۳- فعل «تَضَارَبَ» ماضی است یا مضارع؟
- ۴- آیا از مصدر باب تفاعل کلماتی در زبان فارسی به خاطر دارید؟
- ۵- جاهای خالی را پر کنید :
- هي ... (تَعَارَفَ) - هم ... (يَتَعَارَفُ)

معرفه افتعال

- ۱- ماضی این باب بر وزن «اِفْتَعَلَ» می آید : اِكْتَسَبَ
- ۲- مضارع این باب بر وزن «يِفْتَعِلُ» می آید : يِكْتَسِبُ
- ۳- امر این باب بر وزن «اِفْتَعِلْ» می آید : اِكْتَسِبْ
- ۴- مصدر این باب بر وزن «اِفْتَعَلْ» می آید : اِكْتِسَابْ

صیغه ی اول ماضی بر وزن «تَفَاعَلَ» می آید ؛ آیا حرف «تاء» از حروف مضارعه است؟

«اِحْتَرَمُوا» هم در فعل «امر» است و هم «ماضی». تشخیص میان این دو چگونه است؟

حال به سؤالات زیر پاسخ دهید :

- ۱- ماضی و مضارع و امر فعل «حَرَمَ» از باب «اِفْتَعَال» کدام است؟
- ۲- صیغه ی اول ماضی در باب «اِفْتَعَال» چند حرف زاید دارد؟
- ۳- آیا از مصدر باب اِفْتَعَال کلماتی را در زبان فارسی به کار می بریم؟
- ۴- جاهای خالی را پر کنید : - اَتَمُّ ... (يَعْتَدِلُ) .
- اَتَتْنُ ... (يَعْتَدِلُ) «امر»

معرفت

اِفْتَعَال

- ۱- ماضی این باب بر وزن «اِنْفَعَل» می آید : اِنْقَلَبَ
- ۲- مضارع این باب بر وزن «يَنْفَعِلُ» می آید : يَنْقَلِبُ
- ۳- امر این باب بر وزن «اِنْفَعِلْ» می آید : اِنْقَلِبْ
- ۴- مصدر این باب بر وزن «اِنْفَعَال» می آید : اِنْقِلَاب

حال به سؤالات زیر پاسخ دهید :

- ۱- ماضی و مضارع و امر فعل «جَمَدَ» از باب اِنْفَعَال کدام است؟
- ۲- باب «اِنْفَعَال» چند حرف زاید دارد؟ (معیار، فعل ماضی است)
- ۳- آیا در باب «اِفْتَعَال» و «اِنْفَعَال» تفاوتی از لحاظ قرار گرفتن حروف زاید مشاهده می کنید؟
- ۴- آیا از مصدر باب «انفعال» در زبان فارسی کلماتی را سراغ دارید؟
- ۵- جاهای خالی را پر کنید : - اَنَا ... (يَنْصَرِفُ) .
- اَتَتْنُ ... (يَنْصَرِفُ) «امر»

معرفت

اِسْتَعْمَال

- ۱- ماضی این باب بر وزن «اِسْتَفْعَلَ» می آید : اِسْتَخْرَجَ
- ۲- مضارع این باب بر وزن «يَسْتَفْعِلُ» می آید : يَسْتَخْرِجُ
- ۳- امر این باب بر وزن «اِسْتَفْعِلْ» می آید : اِسْتَخْرِجْ
- ۴- مصدر این باب بر وزن «اِسْتِفْعَال» می آید : اِسْتِخْرَاج

«اِتَّسَّرَ» و «اِنْقَلَبَ» کدام از باب «اِفْتَعَال» است و کدام «اِنْفَعَال»؟

حال به سؤالات زیر پاسخ دهید :

- ۱- ماضی و مضارع و امر فعل «قَبِلَ» از باب «استفعل» کدام است؟
- ۲- باب استفعل چند حرف زاید دارد؟
- ۳- آیا میان معنای «قَبِلَ» و «اِسْتَقْبَلَ» تفاوتی را مشاهده می کنید؟
- ۴- آیا معمولاً میان معانی فعل های مجرد و مزید تفاوتی وجود دارد؟ مثال بزنید.
- ۵- جاهای خالی را پر کنید : - هُم ... (اِسْتَقْبَلُ) .
- اُنْتُ ... (يَسْتَقْبِلُ) «امر»

با دانستن ابواب مزید تقریباً تمامی افعال را شناخته ایم! به همین راحتی!!

التمرين الأول

عَيِّن الصَّحِيحَ عَلَى حَسَبِ النَّصِّ:

- ١- اِنْعَقَدَتِ الْحَفْلَةَ لِتَعْيِينِ التَّلْمِيذِ النَّاجِحِ.
- ٢- اَلتَّلْمِيذُ الْمَثَالِيُّ يَشْتَغَلُ بِالدَّرَاسَةِ وَ يَبِيعُ الصُّحُفِ.
- ٣- اَلَّذِي يَدْرُسُ وَ يَعْمَلُ لَا يُمَكِّنُ لَهُ النَّجَاحَ.
- ٤- اَلَّذِي يَجْمَعُ بَيْنَ الْعَمَلِ وَ الدَّرَاسَةِ يَعْرِفُ قِيَمَةَ الْوَقْتِ.

التمرين الثاني

عَيِّن الأفعالَ المُزِيدَةَ ثم اكتبها في مكانها المناسب:

١- ﴿يَقْلِبُ﴾ * إلى أَهْلِهِ مَسْرُورًا ﴿﴾

٢- ﴿جَاهِدِ﴾ الكُفَّارَ وَ المَنَافِقِينَ ﴿﴾

٣- ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَ نَذِيرًا ﴿﴾

٤- ﴿رَبَّنَا ... كَفَّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا﴾

٥- ﴿اسْتَكْبَرُ﴾ هُوَ وَ جُنُودُهُ فِي الأَرْضِ ﴿﴾

التمرين الثالث

أَكْمِلِ الْفُرَاقَ مُنَاسِبًا لِلضَّمِيرِ:

أَنْتُمْ

أَنْتِ

أَنْتَا

هُمَا

هُنَّ

هُم

اسْتَضَعْتُمْ

استفعال

اسْتَضَعْنَا

ماضي (ض ع ف)

تَتَعَارَضُنَّ

تفاعل

يَتَعَارَضُنَّ

مضارع (ع ر ض)

تَعَلَّمَا

تفعل

امر (ع ل م)

اُكْتُبْ كُلَّ فِعْلٍ فِي مَكَانِهِ الْمُنَاسِبِ:

اِفْتَتَحَ، اجْتَنَبُوا، نَكَسِبُ، تَبَسَّمْ، يَنْتَصِرُونَ،
اِنْصَرَفَ، اِنْتَقَمْنَا، اِنْقَلَبَ، تَنْزَلُ، تَنْبَسِطُ

اِنْفِعَال

تَفْعُل

اِفْتِعَال

عَيِّنِ الصَّحِيحَ:

۱- لَا يَسْتَسْلِمُ الْأَحْرَارُ لِلظُّلْمِ. انسان های آزاده در برابر ظلم....

تسلیم نشدند ○ تسلیم نمی شوند ○ نباید تسلیم شوند ○

۲- ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ! جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ...﴾ ای پیامبر: با کافران و منافقان ...

جهاد کردی ○ جهاد می کنی ○ جهاد کن ○

۳- تَعَلَّمَ حُسْنَ الْإِسْتِمَاعِ كَمَا تَتَعَلَّمُ حُسْنَ الْحَدِيثِ.

خوب گوش کردن را ... همان طور که خوب صحبت کردن را ...

پیاموز - آموختی ○ می آموزی - آموختی ○ پیاموز - می آموزی ○

- گاهی در ترجمه‌ی فعل های باب تفاعل و مفاعله به آوردن یک «با» نیاز داریم.
- فعل های باب «انفعال» به صورت «لازم» ترجمه می شوند.
- فعل های باب «افتعال» و «تفعل» لازم و گاهی متعدی هستند.
- فعل های باب «استفعال» غالباً متعدی هستند.

ترجمه‌ی زیر را بخوانید و اصلاحات لازم را در آن انجام دهید :

«الْشَّهَامَةُ»

سَمِعَ الْغَزَالُ الصَّغِيرُ كَلَامَ الْأَسَدِ وَ الدَّبِّبِ.
 هُمَا يَتَحَدَّثَانِ وَ يَتَفَاخِرَانِ بِقَتْلِ الْحَيَوَانَاتِ وَ السَّيْطَرَةِ عَلَى الْغَابَةِ. عندما رجع الغزال سأل أمه : يا أمّاه ...!
 عندما يفتخر الآخرون بقوتهم نحن بماذا نفتخر؟!
 قالت الأم : نحن تحملنا صعوبة الحياة بشهامة بين هذه الوحوش سنواتٍ طويلةً ولكن ما أنهرمنا و ما تركنا الغابة و اكتسبنا رزقنا بين هذه الوحوش ... هذا فخرنا يا ولدي! ائْتَسَمَ الْغَزَالُ وَ رَفَعَ رَأْسَهُ بِاَفْتِخَارٍ.

شهامت

آهوی کوچک سخن شیر و گرگ را می شنود. آن دو صحبت می کنند و به کشتن حیوانات و ... افتخار می کنند. هنگامی که آهو رفت از مادرش پرسید : مادر جان! ... موقعی که دیگران به قوت و

۲- به زمان و صیغه‌ی افعال، نوع اسم‌ها و ... توجه کنیم.

۴- از کم یا زیاد نمودن کلمه در ترجمه‌ی فارسی پرهیز کنیم. (مگر در هنگام ضرورت‌ها)

نیروی خود افتخار می کنند ما به چه چیزی افتخار می کنیم؟ زمانی که از کشتن حیوانات صحبت می کنند!

مادر گفت : ما سالهای طولانی سختی و دشواری زندگی را در میان این حیوانات وحشی با شهامت تحمل خواهیم کرد اما فرار کردیم و جنگل را رها کردیم و رزق و روزی خود را در میان این حیوانات وحشی بدست آوردیم ... ای فرزندم! این افتخار ما است! آهو خندید و سر خود را با افتخار بلند کرد!

«قدم های آغازین»!

۱- ابتدا واژه‌های عبارت را یکایک ترجمه کنیم.

۳- پس از ترجمه‌ی تحت‌اللفظ، عبارت فارسی را پخته و روان کنیم.

الف: با توجه به معنی فعل های زیر، ترجمه ی آیات را کامل کنید. نوع و صیغه و مصدر فعل های تعیین شده را بنویسید: تَكْبَّرَ

(تکبر و ورزید) اسْتَكْبَرَ (سرکشی کرد) كَبَّرَ (بزرگ داشت)

۱- ﴿سَأَصْرِفُ عَنِ آيَاتِي الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ﴾ (اعراف / ۱۴۶)

نوع صیغه مصدر

۲- ﴿إِسْتَكْبَرُ هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ﴾ (قصص / ۳۹)

او و سپاهیانش به ناحق در زمین ...

نوع صیغه مصدر

۳- ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ، قُمْ فَأَنْذِرْ وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ﴾ (مدثر / ۱-۳)

ای جامه در سر کشیده، برخیز و بیم ده و پروردگارت را ...

نوع صیغه مصدر

ب: دو آیه زیر را بخوانید و به سؤالات پاسخ دهید:

﴿فَاسْتَغْفِرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرِ اللَّهُ لَنْ يَكُنَّ مِنَ الْفَاعِلِينَ﴾ (آل عمران / ۱۳۵)

پس برای گناهان خویش آمرزش خواستند و کیست جز خدا که گناهان را ببامزد؟

﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْ لَهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾ (نصر / ۳)

پس به ستایش پروردگارت تسبیح گوی و از او آمرزش بخواه که او بسیار توبه پذیر است.

سؤال

۱- تفاوت میان عَفَّرَ وِ اسْتَعَفَّرَ از جهت معنی چیست؟ ۲- تفاوت میان عَفَّرَ وِ اسْتَعَفَّرَ از جهت لفظ چگونه است؟

***

موضوعات پیشنهادی:

- ۱- ابواب مزید در کتاب های درسی
- ۲- ارتباط میان زبان عربی و فارسی
- ۳- چگونه می توان برای فهم بهتر موضوعات کتاب، وسایل کمک آموزشی بسازیم؟
- ۴- باب های مزید در قرآن
- ۵- تفاوت معنایی میان افعال مجرد و مزید
- ۶- فعل های امر و صیغه های نهی در دعای کمیل
- ۷- باب های مزید در خطبه ی پنج نهج البلاغه
- ۸- ...

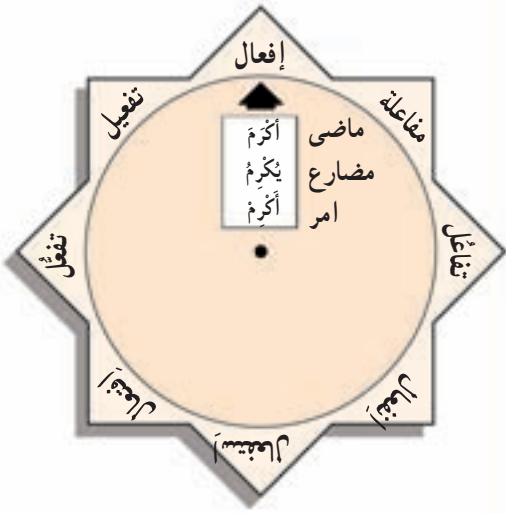
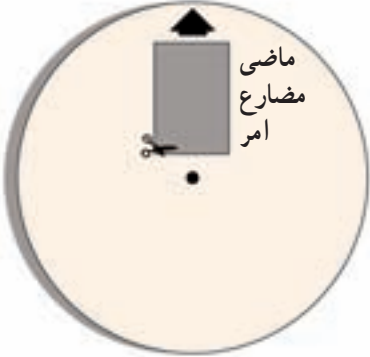
آیا تا به حال راجع به پژوهش و تحقیق در موضوعات کتاب درسی خود فکری کرده اید؟!

تحقیقات خود را برای روز برگزاری نمایشگاه نگهداری کنید!

به مقالات برگزیده جوایزی اهدا خواهد شد!

جوایز می تواند شامل:

- ۱- تقدیرنامه از سوی مدرسه و یا ...
- ۲- اعلام نام برگزیدگان در تابلوی اعلانات
- ۳- تشویق در مقابل سایر دانش آموزان
- ۴- اختصاص نمره کلاسی ...
- ۵- ...

۱- دو قطعه مقوا یکی به شکل دایره و دیگری به شکل ستاره هشت پر مطابق شکل تهیه کنیم.

۲- در پره‌های مقوای ستاره‌ای، نام باب‌های مزید را بنویسیم.

۳- در زیر هر یک از باب‌ها از کلمات خوانده شده به ترتیب، صیغه‌ی اول ماضی، مضارع، امر آن کلمه را به صورت منظم و زیر هم بنویسیم.

۴- در مقوای دایره‌ای شکل مطابق نمونه قسمت هاشور زده را خالی کنیم و در بالای آن علامت پیکان را رسم کنیم و سپس در سمت راست آن از طرف بالا به پایین کلمات ماضی، مضارع و امر را بنویسیم.

اکنون دو قطعه مقوا خواهیم داشت که با قرار دادن آن‌ها بر یکدیگر و چرخاندن آن‌ها خواهیم دید که هر وقت علامت پیکان بر یکی از باب‌ها نشانه رود، صیغه‌های ماضی، مضارع، امر و ... فعل نوشته شده، در آن باب نمایان می‌شود.